

РЕЦЕНЗИЯ

от

Явор Светозаров Конов, д-р, д.н., професор,

професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство,

Департамент Музика, НБУ

на дисертацията на

Магистър ЕВГЕНИЙ ВЛАДИМИРОВ ШЕВКЕНОВ

на тема

„ИСТОРИЧЕСКИ КОНТЕКСТ И АНАЛИЗ

НА МОЦАРТОВИТЕ ЦИГУЛКОВИ КОНЦЕРТИ

KV 207, 211, 216, 218 и 219“

Научен ръководител: проф. д-р Тони Шекерджиева-Новак

За придобиване на образователната и научна степен „Доктор“

в професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство

АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“,

Факултет „Музикална педагогика“,

Катедра „Класическо и Поп и джаз изпълнителско изкуство“,

Докторска програма „Музикознание и музикално изкуство“

Пловдив, 2022 год.

Биографични данни за докторанта

Според предоставената ми автобиография на докторанта, роден е през 1971 г. в Пловдив в семейството на оперната певица и вокален педагог Елена Балджијева и пианиста Владимир Шевкенов. Семейната среда прави своето: Е. Шевкенов завършва с цигулка пловдивското

музикално училище и след това и ДМА (днес НМА „Проф. Панчо Владигеров“) в София (образователно ниво равно на магистратура), а впоследствие – и „Държавния университет за музика и сценично изкуство“ във Виена (през 2002 г.), отново със специалност „цигулка“ и с ниво „магистър по изкуствата“.

От всички изложени в биографията данни, документално са подкрепени с копия от дипломи само двете гореупоменати магистратури.

Въпреки това, ще посоча от биографията на магистър Е. Шевкенов, че още като ученик и студент става носител на наши и международни награди (не е посочено кои), 5 сезона свири във Виенска филхармония и в оркестъра на Виенска опера. От 2000-та година е с Почетно австрийско гражданство за извънредни постижения и особени заслуги към Австрия като музикант, връчено от Правителството на Република Австрия и Кметството на Виена. От 2000 до 2014 г. преподава цигулка във Виенската консерватория Густав Малер, а от 2014 г. и до момента преподава цигулка, камерна музика и оркестър в Консерватория Рихард Вагнер във Виена. От 2013 г. насам преподава във Виенския летен музикален семинар, провеждан ежегодно в Държавния университет по музика.

Концертирал е в около 40 държави, вкл. и в най-престижни зали. Посочва множество положителни отзиви.

След предаването на документите по настоящата процедура, видях във фейсбук, че колегата Евгений Шевкенов е удостоен с почетната австрийска държавна професионална титла „Професор“ – поздравления от сърце!

За да премина към дисертацията: вече към края на 40-те си години, Евгений Шевкенов, на фона на богатия си професионален опит като цигулар изпълнител – солист, участник в ансамбли за камерна музика и в оркестрови състави (сред които посочва и тези на Виенската опера и Виенската филхармония), работил с най-различни диригенти (включително

и специалиста по В. А. Моцарт – Николаус Харнонкур), както и сам той диригент, живеещ от почти 30 години във Виена, се е насочил към гениалното творчество на В. А. Моцарт – една необятна изследователски вселена – и в частност към 5-те му концерта за цигулка и оркестър. Всеки нов прочит, анализ и коментар на гениално творчество е **актуален**.

Приемам **авторството** на Евгений Шевкенов на дисертационната му разработка.

Ще цитирам пълно **целта на дисертацията** (от стр. 4 в нея):

„Основната цел на труда е да предложи задълбочен и солидно аргументиран процесуален анализ, който обосновано да разтълкува формата и съдържанието на Моцартовите цигулковы концерти на базата на широк спектър от контекстуална фактология, по отношение на историко-политическия и философско-научен контекст на епохата на Просвещението, в светлината на тенденциите в обществото и изкуството, обусловили появата на феномена Моцарт.“

Една 200-странична дисертация (при това знаковият обем на текстова страница в нея е почти 2x този на БДС, значи би могло да кажем „близо 400-страничната дисертация“) с много богата информация в нея. За намеренията при подхващането на работата върху нея четем в **Увода** ѝ. Следват **двете ѝ глави**, които докторантът лаконично определя като „контекст“, първата, и „анализ“, втората (стр. 7).

В **първата глава** четем за епохата на Моцарт (тази на Просвещението: история; литература, философия и наука; музика... – с наистина много, много данни и произтичащи от тях съпоставки, в това число и до наши дни). Включително и през погледа и коментарите на живота и делото на: Леополд Моцарт, музиканта цигулар и педагог и бащата – и изключителната взаимовръзка баща-син, респ. учител-възпитаник; Падре Мартини в Милано (един наистина несправедливо недооценен подобаващо музикант и педагог, съгласен съм напълно в това с

Е. Шевкенов, вж. стр. 25) и Волфганг А. М.; Йохан Кристиан Бах и Волфганг А. М. Неаполитанската оперна школа с *opera seria* и *opera buffa* (за оперното мислене на преди всичко оперния композитор В. А. Моцарт в инструменталната му музика, която „пее“ и „приказва, разказва“, добавям аз – за „оперно-сюжетния ѝ генезис“, стр. 7 – да, много пъти съм си го мислел, слушайки или свирейки В. А. Моцарт). За Манхаймската оркестрова школа с нейните „маниери“. За Кр. В. Глук („музиката в служба на текста“ – докато при В. А. Моцарт е обратното). За голямата същностна роля на традиционния риторичен принцип в концертите на В. А. Моцарт. За Йозеф Хайдн и оценката му за изключителността на В. А. Моцарт и за влиянието му върху него. За творческия път на В. А. Моцарт и цигулковите му концерти в него (всичките 5 написани до 19-годишната му възраст! – тъй-наречените 6-и и 7-и поради несигурното си авторство не са обект на дисертационното изследване), в паралел и с други негови инструментални концерти и множество други инструментални и вокално-инструментални творби, светски и църковни – докторантът извежда идеята, цитирам, „за фундаменталната вокално-цигулкова тенденция в ранните опуси, която трябва да бъде втъкана и осмислена в интерпретационен подход към цигулковите концерти“ (стр. 43). Всичко това в Първа глава на дисертацията: наистина много информативна, като по този начин представя многопланово и многопластово „контекста“ на създаването на цигулковите концерти на В. А. Моцарт.

Във **втората глава** четем: за музикалната „анатомия“ на Волфганг-Амадеус-Моцартовите цигулкови концерти (изградена от съставните елементи на композициите. Първо: за темпото, което и докторантът, и редица най-авторитетни други автори, които той познава и цитира, поставят като изключително важно и също толкова трудно нещо в музиката на Моцарт, както и той пише на баща си (стр. 47). Докторантът внимателно коментира темпо-системата в цигулковите концерти на В. А.

Моцарт, която представя и в таблица и изтъква, че достигането до правилното, вярно темпо прави музиката на Моцарт и... много по-лесна за изсвирване. За тоналностите и тоналното мислене на Моцарт – също представя таблични онагледявания, коментира и сонорно подходящите за цигулката тоналности. За тематизма на Моцарт, за гениалните му ненадминати мелодии, които не само ти остават в съзнанието с часове и дни, но се запомнят завинаги. Докторантът обръща изрично внимание на, цитирам от стр. 53, „избраната за универсален тематичен модел триадна акордова структура на главните теми в първите части – похват, характерен и за много други инструментални и вокални произведения на залцбургския маестро“, дава и голям брой съответни нотни примери. За артикулацията и щрихите в моцартовите цигулки концерти – с изричната препоръка, и от Н. Харнонкур, човек да се запознае с моцартовите манускрипти и с отбелязаните от него в тях акценти и артикулации. За динамиката – докторантът изтъква тезата, че Моцарт работи с, цитирам, „плакативни черно-бели съотношения форте-пиано“, свързано с Ин-Ян символиката на слънчево-лунните начала, и че „форте“-то и „пиано-“,то са и указания за характер, не само за сила на звука (стр. 57), но това не изключва най-различните изпълнителски детайли в звученето. За орнаментиката – докторантът посочва, а и цитира от тях, голям брой трактати по темата (към които ще добавя и този на Байшлаг, Я.К.). Следва компаративен обзорен поглед към 5-те цигулки концерта (откроява взаимовръзката между първите 2, както и между следващите 3): по части, по дялове, по теми, и пр., и пр. Едно изключително детайлно познаване на обекта на изследването. Следва проучване и чрез анализационния метод: с преплитане на дискурсивен анализ, екзегетика, семиотика, херменевтика... Разгледани са всичките 5 концерта: част по част, дял по дял във всяка част и детайл по детайл. Докторантът коментира (като я пояснява преди това) и елизионността в композиционните строежи на Моцарт (стр. 86), която им

задава своеобразна „неравноделност“. (Тук бих добавил от мен нещо, което често казвам: В. А. Моцарт е пълен с композиционни изненади – „нарушения“ на тогавашни общоприетости, които ние при изпълняването му трябва винаги да поднасяме именно като изненади, та да изненадваме и очароваме публиката, а не като „неща, които всички отдавна знаят“.)

Продължава дисертационното изложение с много много подробности (до такт по такт, със съответния брой нотни примери, че и с голям брой таблични представяния на фактологията), коментари (и с цитати, поети в изпълнителската практика на докторанта от съвместната му работа с майстори като Олег Криса, цитиращ и Давид Ойстрах...), съобразявания, съпоставяния, изводи от дисертационното изследване.

С усилие на волята се удържам да не навляза в още повече подробности, защото това би разширило в обем рецензията ми много (а при това не съм и цигулар – такъв прочит би бил полезен за изучаващия моцартовите концерти цигулар, с ноти пред очи) – и не е и необходимо за общите ми оценки в нея на дисертацията на Евгений Шевкенов. Друг на негово място такава разработка като нищо щеше да я представи за голям докторат за придобиване на научното звание „доктор на науките“.

Идва и **Заключението** на дисертацията на Евгений Шевкенов. От него ще цитирам само това: *„Опитът за глобално систематизиране на универсален подход към граматиката, семантиката и дори семиотиката на езика на музиката (в частния случай, що се касае до Моцартовия специфичен стил в цигулковите концерти) и осъщественият в този контекст практически анализ на избраните творби дефинират per se значимостта на научния принос на настоящия труд, който освен, че няма аналог на български език, се явява и единствен по рода си до момента...“* (стр. 197). **Съгласявам се като цяло** и с останалото, написано в **Заключението**, както и с преценените от докторанта **ползи** от труда му.

Литературата към дисертацията е от 32 библиографски описания, от които на кирилица 2 (на български език) и на латиница 30 (на немски и английски езици), не съм броил колко от тях са цитирани в текста на дисертацията. Посочва и „Новото издание на Моцарт“ на издателството Беренрайтер (не е отбелязана година на издаването). От прочита на дисертацията се вижда, че докторантът познава цялостно и в детайли редица информационни източници и дисертацията му е изпълнена с позовавания на тях, постранично цитирани.

Приемам като цяло изложените от докторанта негови **приноси** в дисертационната му разработка и **ползите** от нея – **музикологични и практико-приложни**.

Авторефератът, който също е огромен (58 страници отново в обем почти двойно по-голям от този по БДС), **представя пълноценно дисертацията**. В него е посочен впечатляващият брой нотни примери (44) и таблици (44) в дисертацията. В автореферата съм понижен в научна степен (за пореден път в последно време) – написан съм само „д-р“, а аз съм и „д.н.“, но какво да правя, освен вече да свиквам.

Във връзка с дисертацията си магистър Евгений Шевкенов има **2 публикации** (от 2020 и 2021 г.), с които е **направил достойние** на професионалната общност разработката си.

В ЗАКЛЮЧЕНИЕ: след внимателния ми цялостен прочит на дисертацията на магистър Евгений Владимиров Шевкенов на тема **„ИСТОРИЧЕСКИ КОНТЕКСТ И АНАЛИЗ НА МОЦАРТОВИТЕ ЦИГУЛКОВИ КОНЦЕРТИ KV 207, 211, 216, 218 и 219“**, както и на автореферата му към нея, аз съм **ЗА присъждането** на автора им на образователната и научна степен **Доктор**.

05 ноември 2022 г.

(Проф. Явор Конов, д-р, д.н.)